

IV. Winnipeg, Man. Nr. 10.

Á dauður maður nokkurn rétt á sér?

Það eru farin að koma þau tilfelli meðal landa vorra, sem gefa tilefni til þessarar spurningar. Þau hafa í seinni tíð komið fyrir hvað eftir annað, en einkum skulum vér þó nefna þrjú, sem helzt hafa vakið eftirtekt vora.

Hið fyrsta er dæmi Gests sál. Pálssonar, skáldsins okkar nafnfræga. Allir, sem þektu Gest sál., vissu það vel, að hann var enginn trúmaður; hann var búinn að kasta allri trú á kenningar hinnar lúþersku kyrkju, allri trú á Krist sem guð, sem frelsara og endurlausnara. En undir eins og hann er látinn, þá hremmir "rétttrúaða" kyrkjan hann, læsir um hann klóm sínum og heldur honum í helgreipum, þar til hann er búinn að ganga í gegn um hreinsunareld hinna lúþersku klerka. Vér munum allir eftir þeirri fregn, þegar það barst út um bygðir Íslendinga. Það var eins og steypt væri yfir mann ísköldu baði, svo ónotalegt og leiðinlegt var það, að vita til þess, að Gestur sál. skyldi hafa verið dreginn dauður inn í kyrkjuna. Hvað átti hann að gera í hendur klerka? Hann trúði engu af kenningum þeirra, en áleit þær bull eitt og endileysu. Hvar voru þá vinir og félagar Gests sáluga? Að láta sér annað eins til hugar koma, eins og að leyfa lúþerskri kyrkju og lúþerskum klerkum að hafa hendur í hári hins látna! Hví voru þeir að gjöra honum slíka smán og svívirðingu? Átti líkið, átti minning Gests sáluga engan rétt á sér?

Svo er dæmið um Björn sáluga Pétursson. Hver hefði trúað því, að hann hefði viljað láta lúþerskan prest lesa yfir sér? Mann

úr flokki þeirra, sem ofsóttu hann í lífinu. Vér höfum heyrt, að prestinum hafi farist það fremur vel, en hér er ekki spursmál um það, heldur um grundvallarskoðun (princip).

Og nú er hið síðasta dæmi, sem á hefir borið, því að mörgum smærri skal hér slept. Það er fráfall kaupmanns Finney hér í Winnipeg. Mönnum mun það fullljóst, að Finney kaupmaður var í tölu hinna atkvæðamestu Íslendinga hér vestra. Hann var strangur flokksmaður í pólitík og einn fremsti hinna konservativu Íslendinga. Hann var einbeittur mótstöðumaður hinnar lúþersku kyrkju og hafði fyrir löngu sagt sig úr lúþersku kyrkjufélagi. Hann unni frjálsri skoðun og stefnu í trúmálum, og þó að hann skrifaði sig ekki í söfnuð Unitara, þá studdi hann þá oft með ráðum og dáð og með töluverðum fjárframlögum. Hann var svo beiskur til kyrkju og klerka. að sagt er, að hann hafa sjaldan eða aldrei í lúþerska kyrkju komið á seinni árum. Enda trúði hann ekki kenningum þeim, sem þar eru boðaðar. Trúði ekki á víti, ekki á djöful, ekki á endurlausn fyrir blóð Krists, ekki á guðdóm Krists, ekki á innblástur ritningarinnar. Þetta lét hann iðuglega í ljósi við kunningja sína. En nú vil ég spyrja: Hvað á lík þess manns í 'rétttrúaða' kyrkju að gera sem ekki trúir á Krist og ekki á endurlausn hans og friðþægingu. Klerkar rétttrúuðu kyrkjunnar eru nauðbeygðir til að flytja þá kenningu, að enginn komist í sælu himnaríkis, sem ekki trúir á guðdóm Krists, sem ekki vilji endurleysast fyrir krossdauða hans, sem ekki iðrist og endurfæðist fyrir þessa trú, áður en þeir deyja. Ef að þeir kenna nokkuð annað, þá svíkja þeir skyldu sína. Ef að hinn látni því hefir öðruvísi trúað, þá eiga þeir engan verustað handa honum, annan en víti, eilíft, logandi víti, í dýkinu sem vellur af eldi og brennisteini. Ef að þeir kenna öðruvísi, þá breyta þeir og kenna á móti trú sinni. Nú spyrjum vér enn: átti hinn látni það erindi til þeirra, að láta þá vísa sér til vítis? Því að það er eina leiðin, sem þeir geta stefnt þess konar manni.

En svo er annað: er það ekki viðurstyggilegt að neyða hinn látna til að koma í kyrkju þá, sem hann hafði óbeit á í lifanda lífi, neyða hann til að liggja undir lestri þeirra manna, sem hann barðist á móti meðan hann gat, neyða hann til að liggja undir kenningum þeim, sem hann sumpart fyrirleit og sumpart hataði. Er ekki þetta eitthvert hið blóðugasta ranglæti, sem menn geta orðið fyrir? Eða virðingin fyrir hinum látna! Hann er gjörður að auðvirðilegasta ræfli. Öll hans lífsstefna er einskismetin og fyrirlitin og minning hans vanvirt. Er það meiningin með að draga hann í kyrkjuna, að láta hann viðurkenna það dauðann, sem hann ekki vildi við-

urkenna í lifanda lífi. Dauður á hann að játa Krist, dauður á hann að skrifa undir trúna á djöful og víti, dauður á hann að gjöra það, sem hann aldrei vildi gjöra í lifanda lífi, að sletta sök á saklausann. En slíkt og þvílíkt kalla ég níðingsverk. En hver getnr verið meiningin önnur með að draga hann í kyrkjuna, ef ekki sú, að viðurkenna réttmæti hennar og sannleika kenningar hennar, láta hann verða aðnjótandi hinnar einu sönnu sáluhjálpar ? ! ! Oss er alveg sama þó að klerkar komi með hið vanalega bragð kyrkjunnar að segja, að hinn látni hafi iðrast rétt fyrir andlátið. Iðrast í óráði ? Það er dáfalleg iðrun, og sögurnar um svoleiðis iðrun og ákallanir vanalega þannig, að ekki er mark á þeim takandi.

Vér, sem þektnm Finney sál. í lífinu og virtum hann, störum á þessar aðfarir með undrun og sárustu gremju. Er það þá óhugsandi að vér getum bygt fyrir að annað eins níðingsverk verði á oss sjálfum unnið, þegar vér liggjum liðið lík ? Það lítur út fyrir, að sá sem einu sinni hefir í kyrkjunni verið, komist þaðan aldrei út, þegar dauðir menn eru í hana dregnir. Hér má sjá græðgi kyrkjunnar og hins vegar afleiðingarnar af kæru- eða hirðuleysi manna, að búa svo um meðan tími er til, að sér verði ekki þessi óvirðing sýnd þegar þeir eru dauðir. Vinir Finneys sáluga mótmæltu þessu athæfi margir, en því var enginn gaumur gefinn. Það er þetta sannfæringarleysi og skortur á hugmynd um, að menn hafi nokkrar skyldur sem svo mjög einkennir þessa kynslóð Íslendinga. Þá langar svo til að fljóta með meirihlutanum. En þeir gæta eigi þess, að við það tapa þeir allri virðingu; ærlegir og hreinskilnir menn geta ekki borið virðingu fyrir slíkum mönnum.

Já, en rétturinn hins dána, hver er hann ? Hann virðist enginn vera í þessu tilfelli. Líkaminn hefir sinn rétt, það má ekki svívirða líkið, ekki skemma það eða spilla því. En minningin, lífsstarfið, lífsstefnan, hún virðist ekki hafa nokkurn rétt; hana má saurga, smána og svívirða. Oss finnst þetta vera svo mikil þjóðarkömm, að vér fáum því ekki með orðum lýst og margfalt heldur vildum vér láta smána og svívirða lík vort á þann argasta hátt, heldur en að láta þannig lítilsvirða lífsstefnu vora. Og ef að vér héldum að vinir vorir mundu leika oss þannig dauðann, þá vildum vér heldur verða dýrum að bráð. Svo fellur oss illa að hugsa til þess.

Garrison í himnaríki.

Eftir

William Denton.

M. P. þýddi.

Niðurlag.

"Vegna þess, að fyr varð eigi fenginn traustur grundvöllur," svaraði leiðsögu-engillinn.

Þeir settust nú niður við eitt af hinum 1000 smáborðum, er stóðu á víð og dreif um herbergið; voru þau öll skreytt fögrum blómum og vínviðargreinum. Eftir nokkra stund mælti Garrison: "Jóhannes opinberari kallaði hið botnlausa dýki fangahús. Að líkindum hefir það komið til af einhverjum misskilningi hans?"

"Nei, alls ekki," svaraði leiðsögu-engillinn. "Helvíti er nefnt ýmsum nöfnum, af þeirri ástæðu, að það eru margskonar vistarverur. Fangahúsið t. d. er sá partur Vítis, þar sem Djöfullinn var geymdur, bundinn á höndum og fótum um þúsund ár. Sannarlegt fangahús fyrir hann, veslinginn! En þú mátt heldur ekki gleyma því, að þegar á tímum opinberarans, hafði Apollyon víðfrægt efri parta þess með dæmafárri tímgun engispretta þar. Þig mundi undra að sjá hinar fjölmörgu tegundir, sem honum hefir tekist að græða þar út. Og það var fyrir hina einstöku hepni hans í þessu tilliti, að hann var gerður að konungi yfir skorkvikindum þessum. Hinn heilagi skáldsagna höfundur hefir skýrt mjög ljóslega frá sumum af hinum fyrstu tegundum, er tinguðust undir umsjón hans, En það var að eins byrjun. Síðan hefir þessari þroskun fleygt fram í stórskrefum; og einkum þó síðan hann fór að hagnýta sér uppfunding Darwins í kynbótastefnuna, hafa framfarirnar sýnt sig ljósast. Ég veit ekki til að hann hafi sýnt neitt af þessum skorkvikinda tegundum á jörðunni síðan hann skrifaði opinberunina. Honum fanst það ekki gera sér mikinn hagnað er hann gerði það um það leyti. Það voru sárfáir, sem virtust að meta að nokkru starf hans. Mörgum stóð nokkurskonar hjátrúar-stuggur af þessum kvikindum, og vildu alls ekki hafa neitt með þá sýning hans að sýsla. Og þess utan tapaði hann mörgum af hinum dýrmætustu tegundum, og gat aldrei fundið þær aftur. En nú í seinni tíð höfum við þó frétt, eftir helgum mönnum, sem komið hafa frá jarðríki, að almenningur manna þar mundi nú kunna betur að meta þess konar sýning heldur en á dögum opinberarans. Og skyldi Apollyon fá áreiðanlegar fregnir í þá átt, þá er mjög líklegt að hann reyna að koma þar á skorkvikinda-sýning í annað sinn."

A meðan þefr sátu þarna, og biðu eftir máltíðinni, sem leiðsögu-engillinn hafði beðið um, sá ég Garrison taka upp blað, sem lá á kristals borðinu, og sá ég að yfirskrift eða nafn þess var: *"Hinn heilagi fregnberi,"* og var keupendatala þess sögð um trillíón. Ritstjóri þess var Móises og Job aðstoðarritstjóri, og hefir hann eflaust haft þar gott tækifæri til að æfa þolinmæðina. Á meðal þeirra, sem í blaðið rituðu, sá ég að voru margir alkunnir, rétttrúaðir kyrkjustólpar. Eins og við mátti búast, skrifaði Jónannes opinberari í það skáldsögu, framhaldandi blað frá blaði. Jónas var aðalritstjóri náttúrufræðis bálksins. Mátti þar sjá kvæði eftir Salomon, sálma eftir dr. Watt, og ýms ljóðmæli eftir Cowper; þar var einnig langt kvæði eftir Pollak, sem nefndist: "Eilífðar stefnan". Greinar þær, sem sérstaklega snertu jörð vora, vöktu helst athygli mitt. Var þetta ein þeirra:

"INGERSOLL

heldur sífelt áfram að storka guði; og það sem hættulegast er fyrir ríki drottins er það, að alt hans vantrúarstarf virðist borga sig vel, En vér erum nú að búa honum sérstakan samastað eftir dauðann. og mun Helvíti verða sannnefnt sældarheimkynni í samanburði við þennan bústað hans. Hver einasta sál sem glatast hefir beinlínis eða óbeinlínis af hans völdum, verður þar að eldibrandi til að kvelja hann um alla eilífð; og þegar hann reynir að tala þar, þá mun hann ekki heyra til sjálfs síns fyrir veini hinna fordæmdu sem biltast þar um af hinum ósegjanlegustu kvölum, alt í kringum hann."

Næst tók ég eftir grein um Boston, á þessa leið:

"VERRI EN SÓDÓMA.

Boston heldur áfram að vera jafnóhrædd við Helvíti og storkandi Himnaríki, eins og hún var á dögum Parkers. Hinn heilagi hvíldardagur er þar sífeldlega vanhelgaður með söngskemtunum, listaverka-sýningum, og með því að leyfa aðganga að bókasöfnum. Þar hefir nú verið bygt vantrúarmusteri. Og þar sem áður var að eins einn Parker, þar er nú svo hundruðum manna skiftir, sem ýmist prédika djöfullega villutrú eða eru að búa sig undir þann starfa. Þjónar drottins eru þar sífelt starfandi af hinu mesta kappi, en áhrif þeirra á vantrúarmennina eru ekki meiri, heldur en áhrif hins heilaga Anthoníusar, er hann fór að prédika fyrir fiskunum. Ekkert minna en jarðskjálfti, sem legði borgina gjörsamlega í grunn niður, virðist geta stöðvað þessa djöfullega stefnu. Hve lengi, ó drottinn! Hve lengi?"

Næsta grein var þannig hljóðandi:

"BEECHER,

þessi hæruhvíti, aldraði vantrúarmaður og hræsnari, heldur áfram oð aka Plymouth kyrkjunni beina leið til Helvítis, eins hratt eins og hjólin á kerrunni og vegurinn leyfir. Og það sem verra er: þúsundir af öðrum ökumönnum, sem sjá velgengni hans, halda að vegurinn sé góður og leiði til Himnaríkis, og með smellandi svipum og miklum hávaða aka þeir svo í hjólför hans, hlaðnir dýrmætum sálum, sem eru þannig reknar hraðri ferð beina leið til Helvítis."

Og enn ein grein var þannig hljóðandi:

HEIMSENDIR

fer nú að verða í námunda. Hinir heilögu geta bráðum glatt sig við hina dýrðlegu sjón. Að fáum mánuðum liðnum mun sólin formyrkvast og máninn verða að blóði, og stjörnurnar hrapa niður af himninum sem ormétin epli. Hið heilaga guðspjall hefir verið prédikað öllum þjóðum; tala hinna útvöldu er nær því fullger; glas rangsleitninnar er þegar barmafullt; básúnan er tilbúin, og Gabríel er að æfa sig fyrir hinn mikla básúnu-blástur, sem mun vekja alla dauða, og eins þá, sem fyrir þúsundum ára eru að dufti orðnir, til upprisunnar. Eitt af hinum mörgu kennimerkjum, sem gefa í skyn nánd þessa mikla dags, eru hinar sjálfeyðileggjandi tilraunir hinna heilögu á jarðríki til að

LEIÐRÉTTA ORÐ GUÐS.

Það er efalaust hin skaðlegasta hreyfing, sem þjónar drottins hafa nokkurn tíma á stað komið. Áhrifin eru í sannleika hræðileg. Þar sem vantrúarmenn kinnroðalaust koma með þær ákærur, að hin heilaga bók sé að meira eða minna leyti fals og ósannindi, þá eru þessar tilraunir drottins þjóna dæmalausar í sögu allra alda. Með vörunum neita þeir að vísu trúverðugleik þessara ákæra, en þeir gera sig um leið seka í fölsun með þessum tilraunum til að leiðrétta missagnir og umbæta kenning hinnar heilögu bókar. Ef alvaldur sá, sem situr hér í hásæti, lætur lengur afskiftalausar þessar hugleysis játningar þjóna sinna á jarðríki, um veikleika og illverk, þá munu margir af fylgendum hans hér missa traust til hans. Sem nærri má geta, mundi slíkt hughreysta stórum óvin vorn, (djöfulinn) og mundi hann ef til vill græða við það þúsundir liðsmanna héðan. — Er Jehóva svo hirðulaus, að leyfa lengur slíkan vitfirringaskap? Hinir heilögu kvarta undan, að það sem á jörðu er nefnt "vísindalegar aðfinningar", neyði þá til slíkra óyndisúrræða. Því ruglar ekki guð svo máli þessara vísindalegu aðfinningamanna, að orð þeirra verði ekki skilin? Öld eftir öld hefir hann vanrækt að efna hin ýmsu loforð sín; en þrátt fyrir það höfum vér samt alt af vonað

og treyst, að fyrir eigin hagsmunasakir, að minnsta kosti, mundi hann ekki lengur láta viðgangast slíkar guðleysis ákærur gegn hans heilögu boðum. Hvers vegna setur hann ekki svarta skýlu fyrir sólina og tunglið, sem merki reiði sinnar?

Aftur og aftur, í fyrirfarandi útgáfum þessa blaðs, höfum vér bent honum á, hve bráðnauðsynlegt það væri, að gera eitthvað í þessa átt, til að viðhalda blettlausri hinni fornu tign sinni. Er það fyrir ellihrumleik, eða hræðslu um ósigur, að hann lætur þetta afskiftalaust?"

Endurskoðuninni

er þegar nær því lokið, og enn hefir engin aðvörun verið héðan send. Hversu ólíkt aðferð hans fyr á tímum! Oss eru enn vel minnisstæðar hinar voðalegu plágur, sem Egyftaland stundi undir, — alt fyrir vanþóknun guðs á konungi landsins. Hve sigursæll var hann eigi á þeim tímum, er hann með hungurdauða, drepsóttum og styrjöldum þrengdi jarðarbúum til hlýðni! Og hversu oft sté hann ekki sjálfur þangað niður til að líta eftir hagsmunum ríkis síns, og birtist hann þó venjulega hinum heilögu í draumi og sýndi þeim undur og stórmerki. En umskiftin síðan eru oss öllum augljós. — En hver er orsökin? Mörgum mannsöldrum saman höfum vér með sorg og áhyggjum veitt eftirtekt hinni síhrörnandi dýrð hans hátignar; stjórntaumarnir hafa slaknað í höndum hans; hæfileikar hans hátignar eru óðum að sljófgast. Já breytingin er augljós og óneitanleg.

En hver er orsökin?

Skrýðandi í duftinu af auðmýkt, og með sorgþrungnu brjósti, getum vér eigi komist hjá að láta í ljósi þá skoðun vora, að þessi breyting stafi af hinum siðspillandi áhrifum þessarar einu samræðisstundar við móðir sonar hans, Jesú Krists. Gat Jehóva sekjulaust drýgt þennan samræðisglæp við eina af dætrum sínum? Vér neitum því hiklaust og frá þeirri stundu og alt til þessa dags, hefir hann ekki komið á einni einustu framkvæmd er til endurbóta heyri. — Og það rætist eflaust á honum sem öllum öðrum, að "laun syndarinnar er — *dauði*."

"Vér höfum sett þessar ásakanir hér fram, með fullri meðvitund um ábyrgð þá, er á oss hvílir, og vér erum þess vel vitandi, að vér með þessari hreinskilni vorri bökum oss að líkindum endalausar kvalir. En vér höfum of lengi fórnað eigin samfæring vorri á altari venjufastrar þrælslegrar hlýðni og auðmýktar við stjórnanda þessa ríkis. En vér erum nú fyllilega ráðnir í, hvaða ofsóknir sem vér kunnum að baka oss með því, að láta ekkert annað en eigin

sannfæring vora um sannleika og réttlæti stjórna orðum vorum og gjörðum. Og í samkvæmni við þessa ákvörðun vora spyrjum vér:

HVAÐA LÖG,

himnesk eða jarðnesk, veittu honum rétt til að rjúfa sín eigin boð, og svívirða hina saklausu gyðingakonu? Hafði hann gleymt boðum þeim er hann sjálfur gaf á fjallinu Sínai? Hverju getur hann svarað?"

Þegar ég hafði lokið við að lesa þessa einarðlegu aðfinningagrein, heyrði ég Garrison segja:

"Undur himnaríkis mæta mér hvervetna. Hver er þessi Móises, ritstjóri "*Fregnberans*?".

"Það er Móises sá, sem leiddi Ísraelsþjóð burt af Egyptalandi," svaraði leiðsögu-engillinn.

"Ég hefði ánægju af að sjá hann; þetta eru hin fyrstu merki göfugs og sjálfstæðs hugsunarháatts, sem ég hefi orðið var við hér," mælti Garrison, með sýnilegri geðshræring.

"Þey, þey!" mælti leiðsögu-engillinn í hálfum hljóðum, um leið og hann færði sæti sitt fast að Garrison; "þú hefir verið að lesa þessar ákærur gegn Jehóva, býst ég við?"

"Já, það hefi ég gert," svaraði Garrison; "og ég býð þess með óþreyju, að sjá hverju hann svarar."

"Okkur er betra að tala gætilega um Móises á þessum tímum," mælti leiðsögu-engillinn aftur í hálfum hljóðum. "Þú getur ekki fengið að sjá hann nú og mundir heldur ekki óska þess," og um leið og hann sagði þetta, varð yfirbragð hans sorglegt, og málrómurinn og látbragð hans alt alvarlegt mjög.

"Þú talar í ráðgátum," svaraði Garrison; "hvar er Móises?"

"Pétur skipaði mér að gefa þér allar upplýsingar, sem þú óskaðir eftir," mælti leiðsögu-engillinn; "en ég ætla samt að biðja þig að geta ekki um við aðra, það sem ég nú skal segja þér."

"Ég hefi enn ekki séð hér neinn, sem líklegt er að ég komist í kunningsskap við," svaraði Garrison.

"Vita skaltu þá," hélt leiðsögu-engillinn áfram, "að þessi Móises byrjaði útgáfu "*Fregnberans*" fyrir hér um bil 4000 árum síðan. Getur verið að það sé nokkuð lengra síðan,—það hefir verið einhver ágreiningur út af ártalinu, — en það gerir minnst til. Fyrst var blaðið alt öðru vísi en það er nú orðið. En það hefir ætíð verið orðlagt fyrir að krefjast mjög einarðlega nákvæms réttlætis í öllu, æfinlega heimtað auga fyrir auga og tönn fyrir tönn. Fyrir þessa einörðu framkomu sína hefir Móises eignast hér fjölda vina og áhangenda, sem áreiðanlega fylla hans flokk hvað sem í skerst."

"En Móises kom hingað trúandi á *einn* og að eins *einn* guð, 'hinn sanna guð'; og það er ekkert leyndarmál, að minsta kosti fyrir hinum eldri íbúum Himnaríkis, að hann var mjög alvarlega mótfallinn og reyndi með öllu móti að koma í veg fyrir, að Jehóva eftirléti öðrum nokkurn hluta tignar sinnar og veldis, og allra síst syni sínum, fæddum af jarðneskri konu. Í stuttu mál: Það er sagt, að hann hafi fyrirlitið og fordæmt öll þessi afskifti guðs og Maríu Krists móður, sem algerlega heiðingleg. — En síðan að Jehóva framkvæmdi það áform sitt, hefir Móises ekki sagt eitt einasta orð um það, þar til nú í '*Fregnberanum*'."

"En það hefir frá fyrstu vakið eftirtekt hér, að framkoma Móisesar gagnvart Kristi og móður hans, hefir ætíð verið hin blíðasta og ljúfmannlegasta, eins og væru þau hans eigin börn. Og þess vegna hafa margir haldið, að hann skoðaði það sem glæp, að Gyðingar vildu ekki aðhyllast Krist sem guðs son. En hver hefði getað ímyndað sér, það sem nú er á daginn komið, að þessi framkoma hans var sprottin af meðaumkvun, af því að hann áleit, að Jehóva hefði gert sig sekan í glæp, með því að hafa samræði við móður Krists.

Eins og eðlilegt var, hafa þessar áskoranir, framsettar í opinberu blaði og með slíkri alvöru, vakið hér mikla og alvarlega hreyfingu; og það er mjög líklegt, að langflestir af kaupendum blaðsins, að minnsta kosti, séu honum samdóma. Það hefir lengi verið hér opinbert leyndarmál, að þessi óánægja hefir farið dagvaxandi öldum saman. Og hefði ekki Móises verið fluttur burt í skyndi, áður en vinir hans komust á snoðir um að ætti að taka hann fastan, þá er enginn efi á, að hér hefði orðið almenn styrjöld í annað sinn; og eru margir enda hræddir um, að það mundi orsaka vandræði hér, er almenningi verður kunn hegning sú, er hann hefir verið dæmdur til að þola."

"Og hver er þessi hegning?" spurði Garrison.

"7,777,777 ár á skíðgarði Helvítis, — heilagir sjö sinnum sjö, eins og þú munt minnast", var svar leiðsögu-engilsins, og tók ég eftir að svipur hans varð einkennilegur og eins og hálf háðslegur um leið og hann sagði þetta

"Þetta er skelfilegur dómur, ef sá staður er nokkuð svipaður því sem ég hefi séð í dag," mælti Garrison; "og hvaða starf er honum ætlað þar."

"Ég get fullvissað þig um, að þessi staður er að engu betri en sýnishorn það, er þú hefir séð," svaraði leiðsögu-engillinn. "Og starf hans, eins og allra þeirra, sem fyrir samskonar hegning verða, — er að standa á skíðgarði þessum dag og nótt, og með vélum, sem

til þess eru gerðar, verða þeir að hefja upp og kasta ofan í hið vellanda dýki, feykistórum brennisteinsbjörgum, jafnharðan og þau koma frá brennisteinsnámanum. Ef ekki væri þessi síleldi aðflutningur eldsneytis, þá hlyti eldur helvítis von bráðar að kulna út. Og í því tilfelli mundi helvíti verða sældarbústaður, engu síður en himnaríki er nú, og þeir sem þar eru mundu þá þegar verða lausir allra kvala."

Ég tók eftir, að Garrison horfði framan í leiðsögu-engilinn, eins og langaði hann til að skoða innst inn í hugskot hans, og var hann sýnilega að reyna að ráða fram úr hverjar væru lyndiseinkunnir hans; en hið alvarlega og sakleysislega útlit engilsins gaf honum litlar bendingar í því efni. Eftir litla þögn hélt svo Garrison áfram:

"Það hlýtur að þurfa ákaflegan fjölda af mennskum verum til þess að viðhalda hitanum í þvílíku eldsdýki með glóandi brennisteinsbjörgum. Hve margir eru hafðir til vinnu við þennan starfa?"

"Tala þeirra sem þar vinna er 7,777.777, og verða þeir að vinna þar dag og nótt allan þann tíma, sem dómur hvers þeirra um sig, ákveður," svaraði leiðsögu-engillinn.

"Enn einu sinni svívirðilegir sjö sinnum sjö," varð Garrison að orði, um leið og hann beit á vörina með fyrirlitningarsvip. En leiðsögu-engillinn hélt áfram án þess að gefa gaum fyrirlitningarorðum Garrisons:

"Þessi tala hækkar aldrei né lækkar. Í hvert sinn sem einhver er sendur þangað, er öðrum gefin lausn, sem þá er búinn að útenda sinn hegningartíma; og aldrei er neinum gefin lausn, fyr en einhver annar hefir verið dæmdur til að fylla skarðið."

"Þetta er hin voðalegasta hegning, næst því að vera rekinn niður til Helvítis, sem alvaldur himna getur uppkveðið. Á skíðgarði þessum er reykurinn og hitinn næstum því eins voðalega kveljandi eins og niðri í sjálfu eldsdýkinu. Og það kemur meira að segja oft fyrir, að brennisteinsbjörgin bráðna á leiðinni og renna í lækjum í höndum þeirra, sem eru að bisa við þau. Aðalmunurinn á þessari hegning og sjálfu Helvíti, er það, að þessi hegning tekur einhvern tíma enda; og verði ekki uppkveðinn nýr dómur eða viðauka hegning, þá geta þessir afbrotamenn laugað sig í hinni heilögu blóðlind, og tekið síðan aftur, glaðir og ánægðir, sæti sitt við hástól guðs."

"Já, einungis til að verða svo sendir aftur í sama kvalastaðinn, býst ég við, ef þeir eru svo djarfir að láta í ljósi opinberlega skoðanir sínar," mælti Garrison.

"Já, auðvitað er hér engum leyft vítalaust að láta í ljósi skoð-

anir sínar, ef þær eru ekki að öllu samkvæmar skoðunum valdstéttarinnar," svaraði leiðsögu-engillinn.

"Valdstéttarinnar!" endurtók Garrison. "Er ekki guð almáttugur einvaldur hér?"

"Fyr á tímum býst ég við að svo hafi verið," svaraði leiðsögu-engillinn. "En eins og þú hefir hlotið að taka eftir, þá gerir hann lítið annað nú orðið en að hlýða á bænir og lofgerðir; og nú í nær því 2000 ár, má segja, að pres■ar og prelátar frá jarðríki hafi ráðið hér og ríkt að mestu leyti."

"Þetta skýrir ástandið! Það hlaut svo að vera," mælti Garrison, og var sem nýju skilningsljósi brigði yfir ásjónu hans. "Ég skil það nú altsaman. Prestar hafa verið, eru og verða æfinlega hinir sömu, hvar og undir hvaða kringumstæðum sem þú finnur þá!"

"Já," svaraði leiðsöguengillinn, "hvort sem þú hittir þá á himni eða jörðu, þá miða fortölur þeirra og klækjabrögð æfinlega að hinum sama eigingjarna tilgangi."

Þegar þeir voru mettir orðnir, mælti leiðsöguengillinn:

"Ég skal nú sýna þér herbergi það, sem þér hefir verið ætlað; það er á 44. þúsund lofti." Garrison horfði á hann forviða og hélt hann því áfram: "Það er mjög fagurt úrsýni þaðan, og þú getur farið þangað upp á þrumulyfti vorum, sem flytur þig upp með hraða vindsins."

Þeir fóru nú upp með lyftivélinni; var þaðan mikið og fagurt víðsýni. Í fjarska mátti sjá gríðarstór og tignarleg fjöll með skógivöxnum hlýðum; hvervetna bar fyrir augað aragrúa af stórum og smáum vötnum og lækjum, og var eins og þau ljómuðu öll af endurskyni með allskonar geislabsotum frá hinu afarbjarta ljósi, sem stöðugt geislaði frá honum sem í hásæti sat,—sól himnanna.

"Hér getur þú án truflunar skoðað hina unaðsfögru náttúru alt í kring um þig," mælti leiðsöguengillinn við Garrison. "Og er þig fýsir, getur þú komið niður og hlýtt á sönglistina og einnig tekið þátt í henni sjálfur; og þegar þig langar í gómsæta máltíð, þarftu ekki annað en ganga inn að 90,000,871 Paradísarstræti, þar sem við borðuðum áðan."

Ég sá að þetta fyrirkomulag var að einhverju leýti ekki geðfelt Garrison, og mælti hann eftir litla þögn:

"Get ég ekki eins vel fengið herbergi hér niður á næsta gólfi?"

"Jú, ég býst við því," svaraði leiðsöguengillinn; "en þetta herbergi er hið langbesta í allri höllinni."

"Það getur verið að svo sé," svaraði Garrison; "en ég kýs þó heldur eitt af hinum lægri herbergjum."

Að lokum fékk hann svo herbergi út af fyrir sig í suðausturherni hallarinnar, eins nálægt Helvíti og hægt var.

"Ég get ekki skilið, hvers vegna þú kýst heldur að vera hér," mælti leiðsöguengillinn. "Þetta er að mínu áliti lakasta herbergið í allri höllinni, og ef þú opnar hér glugga þegar vindur stendur af norðurátt, þá muntu fljótt sjá éftir valinu."

Að svo mæltu yfirgaf leiðsöguengillinn Garrison.

Þegar hann var kominn svo langt í burtu, að ég var viss um að hann gæti ekki heyrt til okkar, mælti ég: "Garrison, þekkir þú mig?" og lagði um leið hönd á öxl honum. Hann snéri sér við hvatlega og hrópaði upp:

"Hvað! Ert þú hér, Denton! Það er mér sönn gleði að sjá þig her, því ég þarfnast þinnar hjálpar."

"Og til hvers?" spurði ég.

"Ég skal sýna þér það," svaraði Garrison. "Ég hefi orðið þess var, að Himnaríki þarfnast okkar miklu fremur en jarðríki. Ég ætla nú þegar að taka til starfa leynilega, og gera jarðgöng héðan til Helvítis og leggja svo hraðlestar-sporveg efttir jarðgöngunum, og flytja síðan hverja einustu sál frá Helvíti inn hingað. Og þú verður að hjálpa mér. VIÐ VERÐUM AÐ TÆMA HELVÍTI OG KOMA Á STJÓRNARBÓT Í HIMNARÍKI! VIÐ SKULUM GERA ÞAÐ!"

Endir.

ATHUGASEMD. — Þá er hann allur hér kominn draumurinn Dentons eða réttara skáldsaga hans. Sumum kann að virðast djúft tekið í árinni, þar sem skáldið sýnist vera að setja út á aðgerðir guðs, en slíkt er misskilningur. Skáldið er að hnekkja eður sýna í sínu rétta ljósi hina ljótu hugmynd um hinn grimma Gyðinga-guð, hugmyndina um guð þann, sem á að hafa drekt öllum sínum börnum í flóðinu; sem skipar að myrða konur sem karla, börn sem brjóstmylkinga. Þessi guðshugmynd á ekkert skylt við hinn sanna guð. En þetta var guðshugmynd Gyðinga, og þetta er enn guðshugmynd klerkanna, og undir þetta verða þeir að skrifa, sem fylgja þeim að máli. Einnig sýnir Denton hve barnaleg er hugmyndin um himnaríki sem einhverja heilaga borg, hina heilögu Jerúsalem, sem Nýjatestamentið kallar það. Með lýsingu sinni á himnaríki gerir Denton skop að þeirri hugmynd. Það sem einlægt vakir fyrir Denton í allri þessari sögu, er einmitt það, að bera af skaparanum og losa hann við allan þann ósóma, sem kyrkja og klerkar hafa hlaðið á hann um þúsundir ára eða síðan kristni hófst. Og þar sem sumum í fljótu bragði kann að virðast Denton hvað svæsnastur, þá munu menn sjá það, við nákvæmari umhugsun, að þar er hann einmitt hvað mest að lofa guð.

VITNSBURÐUR UM UNITARA.

Einhver merkasti og um leið mælskasti og frjálslyndasti presturinn í Winnipeg, Dr. Hugh Pedley, tók sér Unitara fyrir umtalsefni nýlega hér Congregational kyrkjunni. Menn vissu ræðuefnið á undan, og ætluðu sumir, að Unitarar mundu nú fá lesna lexíuna; en ræðan varð öll á annan veg. Ræðumaðurinn hafði augsýnilega kynt sér vel Unitara, kenningar þeirra og háttsemi, og hafði ekkert annað en gott til þeirra að segja, og er það því merkara, sem allur þorri Unitara í Bandaríkjunum klofnuðu einmitt út úr kyrkjufélagi því (Congregationalistum), sem séra Pedley er prestur í, á líkan hátt og hinir íslensku Unitarar eru frá evangelisku lútþersku kyrkjunni komnir.

Í ræðu sinni gat séra Pedley þess, að aðalstöðvar Unitara væru einkum í austurhluta Evrópu (Ungarn), Englandi og Bandaríkjunum. Hafa þeir klofnað út úr Presbyterakyrkjunni á Englandi, en úr Congregationalkyrkjunni í Ameríku. Aðalspurningin sem Unitarismus snýst um, segir séra Pedley að sé þetta: Hvaða skoðun hafið þér á Kristi? Þetta segir Pedley að sé hin þýðingarmesta spurning heimsins; getur hann svo nokkurra svara upp á spurning þessa. Þrenningartrúmaðurinn stendur fast á grundvelli játningar Athanasíusar, en hún hljóðar svo: Hver sem vill sáluhólpinn verða, hann skal um fram alt halda fast við hina einu réttu trú. Hver sem ekki hefir hana, hann skal eilíflega glatast." Í trú þessari felst það, að einn er guð í þrenningu og þrír í einingu, að faðirinn er guð og sonurinn er guð og heilagur andi er guð, og þó eru ekki þrír guðir, heldur einn guð. Og er þetta einnig játning hinnar lúþersku kyrkju, sem Íslendingar tilheyra. Auðséð er, að séra Pedley hefir ekki getað felt sig við þetta, því að svo segir hann: Hið versta við þessa játning er þó ekki kenningin sjálf, heldur svipuhögg þau, sem hún reiðir að höfði manna. Mörg önnur svör segir hann að hinir ýmsu flokkar kyrkjunnar gefi upp á spurning þessa um Krist. Unitarar svari henni ekki allir á sama veg. Sumir skoði Krist sem einhverja veru á milli guðs og manna, sumir sem yfirnáttúrlegann mann, syndlausann og óskeikulann, og enn aðrir sem hvern annan mann, en sérlega vel gefinn, í trúarlegu tilliti. Er það einkum skoðun Unitara nú á dögum. Hinni fyrri skoðun sagði hann að Channing hefði haldið fram, en Theodor Parker hinni síðari. Það sem séra Pedley fann að Unitörum, var það, að honum þótti þeir ekki nógu heitir fyrir trú sinni. En margt kvað hann þá hafa gott afrekað. Einkum taldi hann Unitörum það til gildis, að þeir hefðu ætíð

barist fyrir sjálfstæðri skoðun í trúarefnum, og annað það, að þeir hefðu ávalt barist á móti hinni skuggalegu vítiskenningu guðfræðinganna. Mintist hann svo á, að verulega sé Unitaratrú bakslag á móti hinni svæsnustu stefnu kaþólskrar trúar. Trúarjátningin (sem Puritanar og Presbyterianar verða að bera ábyrgð fyrir) segir, að vér fæðumst allir í heim þennan gjörsamlega spiltir, og í hinu unga barni er eðlið mótsnúið öllu góðu og hneigt til hins illa. Játning þessi segir ennfremur, að án náðarinnar verði enginn hólpinn, að einungis viss, ákveðinn fjöldi manna geti orðið hluttakandi þessarar náðar. Hinum öðrum er sáluhjálpin reyndar boðin, en þeim er með öllu ómögulegt að verða hennar aðnjótandi, þar eð alt er ákveðið fyrirfram, en með því að hafna náðinni, auka þeir þó stórum kvalir sínar í helvíti. Engin líkamleg dýflissa, sagði séra Pedley að gæti verið eins skuggaleg og hryllileg, eins og þessi, er trúfræðin byggi mönnum. Unitarar lömdu á hurðirnar að dýflissu þessari, þangað til þær snérust á hjörum sínum svo að fáeinar sálir gátu sloppið burtu þaðan undir verndarvængi hins kærleiksríka alföður. Í þriðja lagi mótmæltu Unitarar fastlega prangaraskoðun þeirri, sem menn höfðu á friðþægingu Krists, þar sem syndirnar eiga að leggjast á aðra vogina en þjáningarnar á hina, og svo á Kristur með dauða sínum að jafna vogina og eru þá mennirnir saklausir, sem aldrei hefðu þeir ilt unnið. Unitarar brennimerktu þessa skoðun og sögðu og sýndu, að hún kendi mönnum ranglæti og hvetti menn til siðspillingar. Og fyrir þessi mótmæli þeirra erum vér þeim þakklátir þótt oss finnist þeir ganga nokkuð langt, er þeir neita öllum verðleika friðþægingarinnar. Í fjórða lagi voru það Unitarar, sem fyrstir manna lögðu hina réttu áherslu á hið siðferðislega í sáluhjálpinni. Þeir kendu með slíku afli, að allir hlutu eftir því að taka, að sáluhjálpin er ekki i því fólgin, að leysa manninn frá komandi hegning, heldur einmitt í framförum mannsins í réttlæti, hreinleika hjartans og lífernisins og kærleikanum. Þeir hafa skipað sæti Jakobs í hinni fyrstu kristni. Þeir segja að trúin sé ekki fólgin í kreddum og serimoníum, heldur í réttum lifnaði.

Þetta er göfgi og tign Unitaranna og heimtar virðingu vora. Margir hinna gáfuðustu og bestu manna seinni tíma hafa verið Unitarar. Franklin, Lincoln, þeir skáldin og mentamennirnir Longfellow, Wendell Holmes, Edward Everett, Hale og William Lloyd Garrison, Whittier og margir fleiri. Í stuttu máli að segja, þá eru það Unitarar, sem barist hafa fyrir frjálsri hugsun, fyrir þýðari og mannúðlegri guðshugmyndum, fyrir sannarlegri siðferðislegri trú og fyrir því, að í gegnum alt líf kristins manns eigi að ganga sið-

ferðislegur þráður, og fyrir þetta alt saman ber oss að færa þeim þakklæti vort.

Sumum kann nú að finnast það óhæfa ein, að viðurkenna nokkuð gott hjá Unitörum. Það er of oft starað á þá og bent á þá, sem menn þá, er með vanhelgum höndum svifta kórónunni af höfði endurlausnarans. En því svara ég á þá leið, að enginn sannur konungur æskir eftir meiningarlausum titlum, og hin besta hollusta er ekki hollusta manns þess, sem fillir munn sinn með stórum titlum og nafnbótum, heldur miklu fremur hollusta þess manns, sem fús er á að starfa og líða og þjást á vígvellinum. Ef að velja skal um hollustu manns þess, sem gengur inn í kyrkjuna til að þylja þar upp játningu Athanasíusar og fer svo þaðan og lifir sem heiminum best líkar og lætur eftir sínum lystisemdum, og hinsvegar er hollusta manns þess, sem samvizku sinnar vegna hvorki vill né getur samþykt játninguna, en sem gengur djarflega út í bardagann við syndina og eymd heimsins. Sé um þetta tvent að velja, þá getur enginn sá, sem kunnugur er nýjatestamentinu verið í vafa um, hvort kjósa skuli. Því að miklu betur gjörði sonurinn, sem sagði: "Ég fer ekki," en fór þó, heldur en hinn sem sagði: "Ég fer", en sat heima í leti og iðjuleysi. Skulum vér allir minnast orðanna Krists: "Ekki munu allir þeir, sem segja. herra, herra! koma í himnaríki, heldur þeir einir, sem gjöra vilja míns himneska föðurs".

YMISLEGT.

Guðspjöllin segja eins og allir vita, að Kristur hafi gengið á vatninu, og að Pétur postuli hafi reynt hið sama, en ekki lukkast það eins vel, því að trúin var ekki nógu sterk hjá honum. Nýlega var maður í Bandaríkjunum, Gasler að nafni, svo öruggur í trú sinni, að hann þóttist viss um það, að trú sín mundi geta fleytt sér á hvaða vatni sem vær. Býr hann sig því til þess að ganga yfir Tiffan-ána í Ohio, og styrkir sig undir förina með sálmasöng og bænum og leggur svo af stað. En einhvernveginn hefir náttúrulögmálið orðið trúnni og bænunum sterkara, því að manngarmurinn sökk til botns og var dauður þegar hann náðist. Skildi hann eftir unga konu sem hann þannig svifti forstöðu sinni. En þó mætti ætla að þetta hafi allra mesti guðsmaður verið. Hann breytti eftir trú sinni eins og hinir heilögu meðal heilagra. Það var ekkert annað að, en að trú-

in var vitlaus, eins og sagan um þetta í guðspjöllunum er vitlaus og barnaleg.

Maður nokkur, Wheeler að nafni, var hengdur í Nova Scotia 8. September. Hafði hann fyrst ætlað að misþyrma 15 ára gamalli stúlku, Annie Kempton, en er hann gat það ekki, þá drap hann hana þannig, að hann skar hana á háls. Ekki er þó að sjá að hann hafi verið illa kristinn, því að síðustu orð hans á aftökustaðnum voru þessi: "Ég myrti Annie Kempton og líð nú hegningu fyrir og álít það rétt. Ég hefi útvegað djöflinum eina sál (hennar) og nú læt ég lífið fyrir Jesú Krists skuld. Ó, drottinn minn Jesús, ég kem, ég kem," en í því lét hann lífið. Er það nú ekki undarleg trú, að menn ekki segi meira, sem kennir öðrum eins óþokkamanni eins og þessum Wheeler, að hann hafi sent stúlkuna saklausa til djöfulsins (hún gat ekki iðrast og gat ekki beðið því að hún var svo snögglega deydd), en að hann sjálfur, sem framdi þetta ódáðaverk, skuli hoppa úr gálganum inn í himnaríki til Krists, ef hann að eins iðrast, eða segist iðrast? Getur það afmáð illverkið? Var ekki stúlkan svívirðilega og fólslega myrt eins fyrir það? Á þessi maður að vera ástvinur Krists?

Heiðruðu kaupendur.

Þá eru nú að eins ókomin út tvö síðustu blöðin af þessum árgangi "Dagsbrúnar". Enda þetta ár bráðum gengið úr garði. Það eru fjölmargir af kaupendum blaðsins, sem ekki hafa enn borgað þetta ár, og enda þá nokkrir, sem skulda oss enn fyrir síðasta árgang.—Það er ósanngjarnt af þeim kaupendum, sem geta borgað oss þennan eina dollar fyr, að draga það þar til um eða eftir áramót. Vér þurfum að kaupa pappír og borga fyrir prentun jafnóðum og blaðið kemur út, og verðum því að taka fé til þess úr okkar eigin vasa, þegar kaupendur ekki borga í tíma. Vér vitum að menn alment skilja þetta, og því óþarft að fjölyrða um það. — Sýnið nú rögg af yður, drengir góðir, og sendið oss það sem þið skuldið. Munið eftir að oss munar um dollar frá hverjum þegar margir eiga í hlut.

Gefið út af Únítarasöfnuðinum í Winnipeg.
Ritstjóri: MAGNÚS J. SKAPTASON.
686 Alexander Ave.

Féhirðir og afgreiðslumaður: MAGNÚS PÉTURSSON.
709 Alexander Ave. — Box 305.

HEIMSKRINGLA PRTG. & PUBL. CO.